

O instituție a responsabilității

Abstract: In this paper I try to show how Popper's suggestion to change an optimistic assumption about politicians can help us to stress the social contract between government and citizens. This paper has three parts. The first two sections revisit Karl Popper's epistemology in order to bridge the domain of public policies with his theory. The last section builds upon the institution of accountability in the political process.

Keywords: optimistic assumption, public policies, fallibility, institution of accountability, social contract, representation, popperian epistemology.

Voi începe demersul de cercetare reconstituind în prima parte epistemologia lui Popper și paralelele pe care le face el între epistemologie și teoria despre politică în texte aflate practic în toate lucrările sale, începând cu *Logica cercetării* și până la *Conjecturi și respingeri*, fără a ocoli *Mizeria istoricismului*, *Societatea deschisă și dușmanii săi*.

Dacă nu ar exista lucrările lui Popper și ar exista doar viața sa, foarte lungă dealtfel, ea singură ar fi extrem de instructivă. Înainte de

Robert Sabotici

SNSPA

(robert.sabotici@gmail.com)

vârsta majoratului, un adolescent însuflețit de idealurile revoluționare marxiste, apoi un tânăr cercetător în epistemologie, un savant evreu în formare obligat să se stabilească opt ani în Noua Zeelandă, pentru a ajunge în cele din urmă, la sfârșitul

razboiului, profesor la London School of Economics, pentru a se întoarce târziu în Viena natală pentru conversații cu puținii intelectuali care mai traiau din generația sa, de obicei întorși și ei din exil.

Dar există lucrările și, mai mult decât ele, ideile, modul provocator atât pentru viziunea tradițională despre cunoaștere cât și despre politică, idei pe care încercăm să le expunem aici.

Popper reconstituie el însuși poziția epistemologică pe care o critică, poziție pe care o denuște când *teoria adevărului manifest*, când *optimism cognitiv*, când *teoria cunoașterii găleată*, când *verificaționism* (încă o dată, unii dintre termenii acestei expuneri sunt introduși de noi în spiritul ideilor lui Popper), ilustrând-o cu teoria despre cunoaștere a lui Descartes.

Pentru teoria adevărului manifest, omul este făcut ca să ajungă la cunoaștere, adevărul este la îndemână, și omul nu trebuie să facă altceva decât să-l culeagă și să-l așeze în cunoaștere ca într-o găleată. Garantul acestei operații este Dumnezeu, acea calitate a

acestui numit *veracitas Dei*, faptul că Dumnezeu este sursa adevărului și a încrederii că acesta poate fi atins.

Popper observă că presupuziția teoriei adevărului manifest este aceasta: că omul este făcut să ajungă la adevăr, și mai observă că singura dispută dintre adepții teoriei (practic toți filosofi, cu excepția scepticilor și a pragmatistilor care atacă fundamentul) este aceea privind calea pe care putem ajunge la adevăr; raționaliștii ca Descartes spun că această cale este rațiunea, empiriștii ca Locke spun că această cale constă în simțuri.

În condițiile în care omul este făcut să ajungă la adevăr, și constatăm totuși că el ajunge la fals de multe ori, mai întâi trebuie explicat ce este falsul și apoi de ce ajunge omul la el.

Falsul nu este altceva decât o lipsă, lipsa adevărului; această lipsă la Descartes are două forme: negația, faptul că, prin natura sa, omul (adică lui *res cogitans*, sufletului, pentru că asta este omul – corpul este doar un mecanism, un instrument la dispoziția lui – pentru Descartes) nu poate cunoaște ceea ce este rezervat doar cunoașterii divine, și privația, faptul că omul nu ajunge să cunoască adevăruri care sunt totuși pe măsura sa.

În ceea ce privește cauza pentru care omul ajunge la fals, aceasta este liberul arbitru uman; Descartes introduce în joc și diavolul; sub numele de *malin genie* (geniu rău), care îl împinge pe om spre fals, dar omul are liber arbitru în fața acestei acțiuni.

Dumnezeu, care îi garantează omului ajungerea la adevăr nu poate fi cauza pentru care el ajunge la fals. Nu este nici măcar cauza indirect, pentru că îi dă facultăți, rațiunea și voința, perfect proporționate cu scopurile lor naturale; rațiunea, care este mai puțin întinsă pentru cunoaștere, iar voința, care este mai întinsă, pentru că se aplică tuturor activităților umane.

Liberul arbitru uman (sintagma în franceză, ca în română de altfel, are folosirea comună sinonimă cu *free will* în engleză, dar are înțelesul tehnic religios conform căruia toate actele omului sunt conștiente și intenționate) se exercită în toate actele omului, inclusiv în acelea de cunoaștere; omul alege în mod conștient, prin voința sa, lipsa, să ajungă la fals, iar acesta se petrece pentru că voința, fiind mai întinsă decât rațiunea, omul fie o aplică acolo unde nu poate cunoaște, și astfel ajunge la negație, fie o îndepărtează de la ceea ce poate cunoaște și astfel ajunge la privație.

Se poate observa că, în pofida efortului făcut, Descartes nu a putut rupe răspunderea divină de alegerile omului, pentru motivul că apare cu claritate întrebarea: în baza a ce alege omul să facă un uz nepotrivit de voința sa? adică problema deciziei se mută la un alt nivel și așa mai departe (o discuție tehnică semnificativă apare la William James, unde este investigată posibilitatea ca omul să fie influențat din afară să facă această alegere, dar atunci, în ultimă instanță, determinările ajung la Dumnezeu; după cum există posibilitatea ca alegerea să fie făcută în mod spontan, ex nihilo, din nimic; James remarcă faptul că aceasta este o dilemă pentru că spontaneitatea exclude personalitatea omului, actul este ex nihilo, nu ex persona, iar determinarea externă o exclude de asemenea; scopul nostru aici nu este să discutăm aceste aspecte).

În schimb, merită să amintim că modul de gândire cartezian în privința cunoașterii are o paralelă perfectă în modul religios de a gândi binele și răul; Augustin este exemplar în această privință prin tripartita răului.

Răul metafizic nu există; adică nu există un principiu rău alături de cel bun, Dumnezeu; răul este o lipsă, *privatio Dei* sau *privatio boni*, întrucât Dumnezeu este binele însuși.

Răul moral este produsul liberului arbitru uman, exact ca falsul; din greșita întrebuintare pe care o dă rațiunii și voinței sale, lăsate de Dumnezeu pentru ca omul să aleagă binele, acesta ajunge la rău, la lipsa binelui.

Iar răul fizic este pedeapsa divină pentru păcatul moral al omului, pentru faptul că a ales răul. Dacă ar fi să glumim, am spune că pedeapsa divină, pentru faptul că ajunge la fals – ca să ducem analogia până la capăt – ar fi eșecul tehnologic (adică eșecul în ceea ce întreprinde omul și necesită cunoaștere, cu sensul vechi grec al termenului *techne*).

Dar mult mai relevantă este pentru tema noastră paralela pe care o face Popper însuși cu gândirea tradițională despre politică. Acesta observă că, în această chestiune, se face presupuziția că există conducători buni; singura dispută este în privința identității acestora; marxistii spun că aceștia sunt proletarii, iar oponentii lor spun că sunt burghezii.

Popper plasează în peisaj și un analogon pentru malin genie, este vorba despre acele forțe conspiraționale, ca de exemplu biserica, foarte influente, care urmăresc, de pildă prin religie, să-i mențină pe muncitori în ignoranță, să-i facă să ajungă la fals (aici trimiterea este directă la celebrele două surse marxiste ale religiei, cognitivă – religia furnizează explicații false pentru cauzele naturale - și socială – religia furnizează clasei dominante un instrument de control asupra celorlalte clase).

Popper arată că ceea ce trebuie făcut, atât în cazul politicii, cât și în acela al cunoașterii, este să se schimbe presupuziția fundamentală. În cazul politicii, să se renunțe la ideea că există conducători buni și să se asume aceea că orice conducător poate face rău.

În aceste condiții, oamenii trebuie să caute metode, de fapt aranjamente constituționale (stat de drept cu separarea puterilor, democrație liberală), prin care să-i împiedice pe conducători, oricare ar fi ei, să facă rău, sau, cel puțin, să-i oblige să facă cât mai puțin rău.

În mod analog, trebuie asumată în cunoaștere presupuziția că oamenii ajung la fals, oamenii sunt failibili, supuși erorii, după cum demonstrează istoria cunoașterii umane, care este o succesiune de teorii falsificate în timp. În acest caz, ceea ce trebuie făcut este să fie criticate diferitele ipoteze și teorii, și să se ajungă la falsificarea lor.

Această testare urmată de falsificare elimină vechile ipoteze și teorii și stimulează producerea de noi ipoteze și teorii, care la rândul lor sunt supuse criticii și falsificării. Astfel, are loc progresul cunoașterii, iar falsul are un rol pozitiv în cunoaștere.

Popper compară progresul cunoașterii cu ascensiunea unui alpinist care, atunci când se află la poalele muntelui, crede că ceea ce are în față este cel mai înalt vârf, iar, când ajunge pe el, descoperă alt vârf și așa mai departe. Această observație îl face să afirme că cunoașterea umană este finită iar ignoranța este infinită (această susținere nu este incompatibilă cu verifiționismul; și pentru verifiționiști cunoașterea este limitată, iar ceea ce nu știm nelimitat, cel puțin extensional). Această teorie pe care o descrie Popper se numește falsificaționism sau raționalism critic, uneori i se mai spune și failibilism, dar termenul se atribuie și unor pragmatisti ca Peirce sau Dewey sau unor sceptici ca Pyron; Popper însuși, folosind o metaforă, vorbește despre *teoria cunoașterii lanternă*, despre purtarea unui fascicol critic de lumină peste diferitele teorii și ipoteze.

S-a argumentat împotriva ideilor lui Popper că, în fond, întrucât falsul este dualul adevărului, ceea ce propune el nu este un alt tip de epistemologie ci doar o reinterpretare din perspectiva falsului a epistemologiei tradiționale.

Dacă dorim, putem să ne reprezentăm diferența dintre cele două moduri de a descrie cunoașterea prin comparația dintre inducția pozitivă și inducția negativă. Verificaționistul face inducție pozitivă, își pune problema adevărului enunțului *toate lebedele sunt albe* și caută încă o lebedă albă și încă una și încă una ș.a.; în prezența aceleiași propoziții falsificaționistul vrea să o falsifice și caută o lebedă de altă culoare.

Trebuie recunoscut că, întrucât în domeniul factual inducția pozitivă completă nu funcționează, falsificaționistul se află la prima vedere în avantaj, pentru că, găsind o lebedă de altă culoare, el elimină o anumită ipoteză. La o a doua privire, se observă însă că, chiar după spusa lui Popper, ignoranța fiind infinită eliminând o ipoteză nu faci niciun progres pentru că rămâne o infinitate de alte ipoteze. Iar verificaționistul pare în avantaj cel puțin sub un aspect, acela tehnologic al aplicării teoriei sale după ideea sa că lebedele sunt albe, până să o găsească pe cea de altă culoare, le-a prins pe toate celelate (dacă dorim un exemplu mai puțin trivial: este drept că, pentru viteze mai mari de deplasare ale obiectelor, mecanica newtoniană este falsă, ea este doar un caz particular al celei einsteiniene, acela în care obiectele se deplasează cu viteze mici; cu toate acestea, rachetele au ajuns pe lună după mecanica newtoniană).

Simplu spus, așa cum verificaționistul are o problemă cu teorii considerate lungă vreme adevărate și dovedite ulterior false, și falsificaționistul are o problemă cu succesul tehnologic al unor teorii pe care la un anumit punct a reușit să le falsifice.

La drept vorbind, mai are o problemă, majoră chiar, aceea că enunțuri cum sunt acelea ale logicii și matematicii sunt excluse de la falsificare. Ori, a le declara neinteresante pentru cunoaștere, cum face Popper, nu este suficient.

Pe lângă aceasta, Popper mai are o problemă cu ceea ce el numește *cunoaștere banală*, un caz particular de cunoaștere neinteresantă, enunțurile cotidiene, considerate aproape întotdeauna adevărate, și care și funcționează ca atare. De fapt, acestea din urmă sunt un caz trivial al unei situații mai generale, anume, atunci când există un domeniu închis de fapte, o teorie care propune o anumită sintaxă a acestor fapte poate fi pur și simplu adevărată exact așa cum sunt adevărate fără rest formulele logice și matematice (în fond, mecanica newtoniană este un astfel de exemplu de teorie valabilă pentru un anumit domeniu închis de fapte; faptele respective nu trebuie să fie neapărat numărabile, ci tipologizabile).

Se pare că soluția la această problemă este dată de Heisenberg care, deși este, probabil, cea mai mare minte și unul dintre cele mai mari caractere din secolul XX (Heidegger, Einstein și Wittgenstein incluși), totuși pare să fi avut slăbiciuni în speculații de natură filosofică; dar a dat o bună sugestie pentru problema noastră, vorbind de un fel de teorii închise, valide cum spuneam, pe un anumit domeniu de fapte. Rostul falsificaționismului ar fi tocmai să contureze granițele între care aceste teorii sunt valide; aceeași funcție însă poate fi realizată și pe cale verificaționistă (se pare că este greu să scapi de dualitatea dintre adevăr și fals).

Inspirat de ideea „că filosofia este nu numai o colecție de răspunsuri, ci, în primul rând, un mod de a întreba”¹, enunțată de Adrian Miroiu, consider că putem introduce o definiție a politicilor publice, ca aceea cu care se deschide lucrarea de față, „politica publică este ceea ce oficialii din guvern aleg să facă sau să nu facă în materie de probleme publice”², dar este mai interesant ca, făcând distincția dintre domeniul propriu-zis și disciplina care îl studiază, parte a științei politice, teoria despre politici publice, să formulăm întrebări despre domeniu: „ce anume face ca o nouă politică să fie necesară? cum pot politicile să fie constituite pentru a răspunde eficient unor nevoi? ce contribuie la eficiența unei politici? de ce uneori sunt continuate politicile ineficiente? care ar trebui să fie standardele pentru evaluarea politicilor?”³.

O astfel de abordare interogativă are avantajul că nu se angajează față de o anumită poziție teoretică și lasă deschise opțiunile de răspuns. Totuși, putem observa, din cele

câteva întrebări pe care le-am citat acum după ce am făcut o anumită prezentare a problematicii politicilor publice, că ele se îndreaptă în primul rând asupra conținutului tehnic al elaborării politicilor publice, acela despre care aminteam că frecvent este considerat a fi o problematică de administrație.

Întrebări care ni se par mai sugestive din punctul de vedere al interesului nostru sunt acestea: au politicile publice o încărcătură ideologică? răspund politicile publice realizate angajamentelor luate de guvernanți? poate fi stabilită o legătură între politicile publice angajate și intenția de vot? etc. etc.

După cum am mai arătat, nu dorim decât să mutăm atenția spre o zonă mai puțin investigată a politicilor publice și să vedem cum funcționează această zonă de contact dintre politic și politici publice în România în cazul Legii Educației Naționale. Pentru a oferi acestei aplicații un back-ground, este potrivit să completăm sistematizarea pe care am început-o.

Odată distins între domeniul efectiv al politicilor publice, al deciziilor guvernamentale în materie de probleme care privesc afacerile publice, nu pe cele private (de la politica externă și de securitate, până la aceea de sănătate sau de educație), și teoria despre acest domeniu, iar teorie înseamnă în primul rând analiza academică neangajată în influențarea politicilor publice⁴, constatăm existența distincției pe care o aminteam deja dintre politică și politici publice.

Ea a primit chiar o denumire tehnică, aceea de *dihotomia politică-administrație*, care „se referă la separația dintre activitatea politică și administrarea civilă”⁵; această sintagmă se referă în primul rând la distincția dintre funcțiile politice dintr-un guvern și funcțiile administrative, tehnic, birocratic, formulată printre primii de către W. Wilson, care susținea că administrația se află în afara sferei politice.

Această separație este una standard, conform căreia „departamentele au datoria de a implementa politicile guvernului curent”, dar ea nu înseamnă în niciun fel că analiza politicilor publice ar trebui să se concentreze doar pe aspectul pur administrativ, așa cum se întâmplă cel mai frecvent de peste o jumătate de secol în studierea acestora.

Așa cum am arătat anterior, birocrăția, expertiza tehnică au un rol important atât în elaborarea cât și în implementarea politicilor publice, dar decizia în privința trecerii anumitor politici publice pe agendă înaintea altora aparține politicienilor, ține de domeniul politic. Este posibil ca Mill să fi avut dreptate atunci când arăta că o birocrăție poate bloca chiar deciziile unui monarh absolut, dar un astfel de caz limită nu elimină în niciun fel rolul și importanța deciziei politice în materie de politici publice.

Caracteristica deciziei în privința politicilor publice este aceea că „în societățile pluraliste... sunt formulate într-un mediu caracterizat în mod tipic de separarea puterii și de o autoritate controlabilă”⁶.

Într-un stat de drept cu democrație liberală, în primul rând, prin mecanismul de vot, se asigură confruntarea diferitelor valori și poziții ideologice, politice, și, dincolo de imperfecțiunile votului, de lipsa de informare a alegătorilor (despre care vorbește îndelung Downs, primul economist care aplică alegerea rațională la domeniul politic), de posibilitatea obiectivă de cunoaștere a condițiilor societății și de predicție asupra evoluțiilor acesteia și a intervențiilor posibile, s-a constituit această modalitate de a responsabiliza atât puterea, cât și alegătorii: politicile publice realizate.

Acestea sunt principalul criteriu pe seama căruia este evaluată o putere și premiată sau sancționată la vot; pentru ca acestea consecințe să funcționeze, ca de altfel întregul

mecanism, este necesară realizarea unei legături între un partid, o putere, o politică publică și electorii săi.

Tocmai din acest motiv, este deosebit de importantă analiza politicilor publice ca atare, aceea tradițională care a produs în principal trei abordări; prima abordare, aceea care în centru modelul stadial menționat anterior, are de asemenea în vedere „felul în care forțele politice, sociale și economice... afectează modul în care politicile publice sunt propuse și dezvoltate”⁷; a doua abordare se bazează pe împrumuturi conceptuale din economie și se concetreează pe „evaluarea sistematică a alternativelor de politici publice din punctul de vedere al aplicabilității eficienței”⁸; a treia abordare se concentrează pe „substanța politicilor publice însele, pe munca în sănătate, în gândire, educație, protecția mediului etc.”⁹.

Putem constata cu ușurință că aceste trei direcții de cercetare oferă fiecare o perspectivă asupra politicilor publice; ele trebuie privite mai degrabă drept complementare. Astfel, cercetarea de față, în măsura în care urmărește să stabilească relevanța politicilor publice pentru contractul de natură politică dintre alegători și aleși, se situează în prima categorie; prin aplicația ei, se încadrează însă în cea de-a treia.

După cum am văzut, prima abordare a politicilor publice are ca principal instrument modelul stadial de elaborare și implementare al acestora, de la stabilirea agendei, trecând prin formulare, luarea deciziei, implementare și până la evaluare este descris un proces complex care are o ordonare convențională, ideală, deși în „lumea reală realizarea politicilor publice nu urmează această succesiune de stadii separate”¹⁰, ci constă mai degrabă într-o întretăiere, suprapunere, uneori chiar reluare a acestor componente.

Totuși, acest model este folosit frecvent tocmai pentru că, permițând descompunerea politicilor publice în elementele componente, oferă un mai bun control asupra lor. În același timp, unele dintre aceste elemente, în special, stabilirea agendei și decizia, evidențiază legătura dintre elaborarea și implementarea politicilor publice și puterea politică, adică tocmai tema care ne interesează.

Deși noi suntem interesați mai ales de legătura dintre politic și politici publice, este corect să arătăm că, la nivelul însuși al deciziei, nu acționează doar politicianul: „deciziile guvernamentale sunt mai degrabă rezultante decât alegeri, din moment ce deciziile sunt o combinație a acțiunilor numeroșilor participanți la proces”¹¹.

Astfel, atunci când analizăm în ce măsură politicienii au respectat promisiunile lor electorale, trebuie să avem în vedere acest număr mare de intervenienți pe care noi îi așezăm sub categoriile media, lobiști etc. Sunt numeroase mecanisme, de la acelea de culegere și interpretare a datelor, până la acelea de finanțare a campaniilor, care influențează în mod sistematic luarea deciziilor în privința politicilor publice, aceasta pentru a nu aminti și interesele de grup (de partid) și personale ale decidenților politici.

Politicianul însă nu este îndreptățit să invoce această complexitate de factori atâta timp cât, evaluând-o sau nu corect, s-a angajat față de votant. Contractul principal al acestuia este cu cetățenii, cu alegătorii. Este limpede că nu se poate susține o paralelă între puterea executivă într-un stat și managementul executiv al unei corporații, dar nu ne putem împiedica să constatăm că acesta din urmă are nu doar venituri ridicate, ci și target-uri precise și responsabilități asociate cu ratarea acestora, pe când primul are doar răspunderea politică a votului (desigur, cu excepția răspunderii prin lege în cazuri penale).

În pofida faptului că în ultimii 10-20 de ani există tot mai multe orientări în teoria democrației care „reacționează împotriva modelului negocierii care vede politica drept un

simplicu vector-sumă al forțelor politice și al agregării voturilor¹², votul este totuși elementul central în democrația modernă liberală.

Numeroase formule, dar în primul rând democrația deliberativă, au fost propuse, mai ales după aprofundarea colaborării în cazul Uniunii Europene, în încercarea de a asigura în cât mai mare măsură participarea cetățenilor la luarea deciziilor; termen vechi, cum ar fi acela de *gubernanță*, care se referea acum 50-60 de ani strict la acțiunea guvernului, au început să fie folosiți, mai ales în contextul globalizării, pentru a desemna acțiuni *ordonatoare ale societății care sunt realizate nu doar de către stat, ci și de organizații internaționale, corporații etc.*

În pofida tuturor acestor evoluții care complexifică și mai mult procesul de realizare a politicilor publice, rămâne un lucru esențial faptul că, în privința lor, actorul central este statul, iar puterea în interiorul acestuia are caracter politic și este legitimă în măsura în care îi reprezintă pe cetățeni în baza contractului stabilit cu aceștia prin vot.

Nu putem face o democrație directă, nici una cu vot imperativ; abia într-un astfel de caz ar trebui să ne confruntăm cu teorema imposibilității; în schimb, în limitele funcționării statului de drept și al democrației liberale, caracteristică pentru acesta în ultimii 150-200 de ani, ne putem aștepta ca anumite medii academice, think-tank-uri sau chiar agenții de stat să elaboreze studii de tip panel, repetabile pentru fiecare ciclu electoral, în care să fie indicate politicile care erau realizabile, acelea care au fost propuse și acelea care au fost realizate.

Desigur, nu numai că este loc, ci este necesar să se studieze toate elementele pe care le-am enumerat și noi, care condiționează apariția pe cele trei liste ale unor politici sau ale altora, dar ceea ce ne interesează în primul rând este ca publicarea unor astfel de liste, asociat cu alegerile pe liste de partid, pot contribui la formarea unei memorii și a unei educații politice a cetățenilor și, în același timp, la responsabilizarea politicianilor.

O astfel de sarcină nu este utopică, nu contrazice ideea de democrație și de stat de drept și nu este nici foarte costisitoare. Încă odată, după știința mea, există doar câteva încercări în Statele Unite în acest sens, dar nimic pe scară largă.

Sunt numeroase puncte slabe într-un astfel de proiect: cine stabilește listele? cum sunt desemnate acele instituții, persoane? se stabilesc mai multe seturi? dacă da, cum stabilim care sunt cele corecte? de ce ar fi nevoie de sistematizarea unei astfel de proceduri *din moment ce fiecare își realizează propriile inventare?*

După cum spune Downs, oamenii nu sunt informați, ci este mai probabil să nu-și realizeze propriile inventare; dacă sunt mai multe liste, corectitudinea lor este ușor de stabilit în mod public prin confruntare; nimic nu se opune să se stabilească mai multe seturi, este un semn de pluralism, iar confruntarea este folositoare; persoanele și instituțiile care să se ocupe cu așa ceva pot fi private sau publice, important însă este să existe; până la urmă nu este important cine stabilește listele, mai ales dacă sunt mai multe surse pentru această operație, important este ca ele să existe și să se poată confrunta seturile între ele.

Dacă ne-am raporta la ceea ce propun, acele trei liste, ce este realizabil, ce s-a promis și ce s-a realizat, folosind partea de epistemologie din teoria lui Popper, am observa că este greu să o aplici pe procesualitatea celor trei liste; ar fi mai ușor să aplicăm pe fiecare listă, de exemplu, să falsificăm lista a ceea ce este realizabil; ar fi mai greu însă de falsificat următoarele două liste, tocmai pentru că și una și alta țin de cazul acelei cunoașteri banale, adică sunt două liste formate pe baza unui număr finit de promisiuni, respectiv de realizări; lista cu ceea ce este realizabil este un exemplu de cunoaștere interesantă, în

termenii lui Popper, în sensul că se poate încerca falsificarea și arăta că ceva nu trebuie să se afle pe listă sau că ceva trebuie să se afle pe listă; aici domeniul faptelor este deschis, iar falsificarea este utilă.

Lecția lui Popper mi se pare însă deosebit de utilă prin remarcile despre politică prin care acesta face analogii între modul tradițional de a concepe politica și unul failibilist (folosim aici termenul pentru că, în cazul politicii, nu mai este vorba de fals, ci de bună conducere, ori acesta este un concept extrem de provocator, care nu ține doar de cunoaștere nici pe departe).

Dacă presupunem că există conducători buni, atunci le dăm încrederea noastră și așteptăm să facă lucruri bune; când se întâmplă să nu le facă, sau să facă lucruri rele, ne orientăm eventual către alții.

Dacă am presupune că orice conducător poate face rău, atunci am încerca să construim o instituție prin care să-i obligăm pe politicieni să facă cât mai puțin rău; cele trei liste întocmite pe un termen lung pentru fiecare ciclu electoral asociat cu sistemul de vot pe liste de partid reprezintă, în opinia mea, ceea ce denumesc *o instituție a responsabilității*. Instituționalizată, adică perpetuată în timp în mod sistematic, eventual cu o organizație care să o sprijine, o asemenea procedură ar reuși cu adevărat să influențeze, în sensul că să educe cetățenii, să-i responsabilizeze pe politicieni.

Note

- 1 Adrian Miroiu, *Filosofie. Teme de studiu pentru licee și școli normale*, în <http://adrianmiroiu.wordpress.com/>
- 2 Michael E. Kraft, Public Policy, în *The Encyclopedia of Political Science*, op. cit., p.1386.
- 3 Ellen Grigsby, *Analyzing Politics*, Wadsworth, London, 2009, p.14.
- 4 Interesant este că elaborările think-tank-urilor sunt ele însele teoretice, dar finalitatea lor este impactul în elaborarea propriu-zisă a politicilor publice; de altminteri, este greu de exclus faptul că, măcar într-o manieră indirectă, cercetarea academică influențează și ea politicile publice efective; de aceea, în această privință, este mai greu de făcut distincția dintre obiectul unui studiu și teoria despre el.
- 5 Geoff Edwards, *Politics-Administration Dichotomy*, în *Encyclopedia of Public Administration and Public Policy*, op. cit., p. 331.
- 6 Jeffrey S. Luke, *Policy Leadership*, în *Defining Public Administration*, ed. Jay M. Shafritz, Westview Press, Boulder, 2000, p. 44.
- 7 Michael E. Kraft, Public Policy, în *The Encyclopedia of Political Science*, op. cit., p. 1377.
- 8 Ibidem, p. 1388.
- 9 Ibidem, p. 1388.
- 10 Werner Jann, Kai Wegrich, *Theories of the Policy Cycle*, în *Handbook of Public Policy Analysis*, op. cit., p. 44.
- 11 Candace C. Young, *Public Policy and Administration*, în *21st Century Political Science: A Reference Handbook*, op. cit. p. 791.
- 12 Robert E. Goodin, Martin Rein, Michael Moran, *The Public and its Policies*, în *The Oxford Handbook of Public Policy*, Oxford University Press, Oxford, 2006, p. 9.

Bibliografie

- Bozeman Barry, *Public Values and Public Interest*, Georgetown University Press, Washington, 2007.
- Callaghan Karen, *Agenda Setting*, în *The Encyclopedia of Political Science*, ed. George Thomas Kurian, C.Q. Press, Washington, 2011.
- Foster James C., *Regulatory Capture*, în *Encyclopedia of Public Administration and Public Policy*, ed. David Schultz, *Facts On File*, New York, 2004.
- Goodin Robert E., Rein Martin, Moran Michael, *The Public and its Policies*, în *The Oxford Handbook of Public Policy*, Oxford University Press, Oxford, 2006.
- Grigsby Ellen, *Analysing Politics*, Wadsworth, London, 2009.
- Juan Werner, Wegrich Kai, *Theories of the Policy Cycle*, în *Handbook of Public Policy Analysis*, eds. Frank Fischer, Gerald J. Miller, Mara S. Sidney, C. R. C. Press, Boca Raton, 2007.
- Little I. M. D., *Ethics, Economics and Politics. Principles of Public Policy*, Oxford University Press, Oxford, 2004.
- Luke Jeffrey S., *Policy Leadership*, în *Defining Public Administration*, ed. Jay M. Shafritz, Westview Press, Boulder, 2000.
- Miroiu Adrian, *Filosofie. Teme de studiu pentru licee și școli normale*, în <http://adrianmiroiu.wordpress.com/>
- Popper, K. R., *Conjectures and Refutations*. 3rd edition (revised), ed. Kegan Paul, Routledge, 1969.
- Popper, K. R., *The Logic of Scientific Discovery*, 4th impression, Hutchinson & Co. Ltd., , 1965.
- Popper, K. R., *The Open Society and its Enemies*, 5th impression (revisited), ed. Kegan Paul, Routledge, 1966.
- Rich Andrew, *Think-Tanks, Public Policy and the Politics of Expertise*, Cambridge University Press, Cambridge, 2004.
- Smith James Allen, *The Idea Brokers. Think Tanks and the Rise of the New Policy Elite*, The Free Press, New York, 1991.
- Tansey Stephen, Jackson Nigel, *Politics. The Basics*, Routledge, London, 2008.
- Tetlock Philip E., *The Virtues of Cognitive Humility: For Us As Well For Them*, în *Judgments, Decisions and Public Policy*, eds. Rajeev Gowda, Jeffrey C. Fox, Cambridge University Press, Cambridge, 2002.
- Young Candace C., *Public Policy and Administration*, în *21st Century Political Science: A Reference Handbook*, eds. John T. Ishiyama, Marijke Breuning, Sage, Thousand Oaks, 2011.

